Ik weiger na te denken

Lotta Elstad

Ik weiger na te denken

Vertaald door Kor de Vries

2020 Prometheus Amsterdam

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door een subsidie van NORLA.

Oorspronkelijke titel *Jeg nekter å tenke*
© 2017 Lotta Elstad
© 2020 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Kor de Vries
Omslagontwerp Jan van Zomeren
Foto omslag Iuliia Iakubovska/EyeEm/Getty Images
Foto auteur Oda Berby
Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 4362 6

MIJN SPULLEN ZIJN NOG steeds in Griekenland. Onderweg naar huisartsenkliniek Markveien bel ik de internationale luchthaven van Athene om mijn rolkoffer op te sporen. Ik zeg dat hij waarschijnlijk ergens bij de afdeling gevonden voorwerpen ligt, hoewel ik dat eigenlijk niet weet, want 'jullie hebben mijn e-mails niet beantwoord', maar de telefonist interesseert het geen bal. Ook op mijn jammerende 'ik wil mijn leven terug!' gromt hij slechts dat het vliegveldpersoneel staakt sinds de hele vliegindustrie aan een Duits bedrijf is verkocht.

'Je leven?' zegt hij in onvriendelijk, haperend Engels. 'Wij willen *ons land* terug,' en legt neer.

Ik vervloek hem. Vervloek hem terwijl ik langs cafés loop waar fietsen aan het plafond hangen. Vervloek de rij die buiten staat (iemand heeft op Insta gemeld dat ze daar ovenverse donuts verkopen), dat ze het over pop-ups, start-ups en kick-offs hebben, dat ze begin twintig zijn en geen idee hebben hoe het voelt om te barbecueën in het park, topless te zonnen of samen met Kika op een barkruk te zitten terwijl je een sigaret opsteekt. Het einde van een tijdperk.

Oslo 2016: alles wat ik graag deed, is of onmogelijk, of moreel verwerpelijk of strafbaar geworden. Nu kijken mensen je vuil aan. Nou ben ik allang met roken gestopt, als een investering in mijn lichaam, zoals mensen in de gezondheidszorg het met de woorden van economen zeggen, en het is juist in opdracht van

mijn lichaam (ook dát wil ik graag terug) dat ik in de spreekkamer van de arts ga zitten.

Waar ik nogmaals aan een verdwenen tijdperk word herinnerd. De tijd waarin je een afspraak kon maken voor een zwangerschapsonderbreking, dezelfde dag een verwijzing kreeg en de dokters gegarandeerd ouder waren dan jij.

Vandaag is de man – of moet ik zeggen jongen – die hier aan het bureau tegenover me zit nog geen dertig, en toch straalt hij zo veel zelfvertrouwen uit als een lichaam in een doktersjas dat kan. Hij zegt: 'Noem me maar Ole-Morten.'

Ik heb geen zin om de dokter Ole-Morten te noemen.

Ole-Morten klinkt als de vijfdeklasser die tijdens de les huishoudkunde in 1995 hyperactief rondrende, de deur van de afwasmachine opentrok en vervolgens het apparaat over zich heen kreeg. Hij klinkt als een middelmatige hogeschoolstudent economie die op feestjes begint over het regeringsbeleid en die de vergrijzing als excuus gebruikt om de beschaving compleet te vernietigen. Het type dat durft te beweren dat de premier gisteren in een of ander discussieprogramma een heleboel zinnige dingen heeft gezegd. Hij is niet een persoon in wiens handen ik mijn lot wil leggen. Maar ik geef toe aan de gewoonte. Ik knik en geef enigszins informatief antwoord op zijn vragen.

De eerste dag van mijn laatste menstruatie?

Symptomen?

Beslist, ik moet steeds plassen en mijn tieten zijn enorm geworden – en nadat ik heb uitgerekend dat ik ongeveer een maand over tijd ben, beschrijft hij alles wat me te wachten staat. Elke zes weken een onderzoek, echoscopie in de achtste en 'neem de volgende keer een urinemonster mee'.

Op dat moment onderbreek ik hem.

‘Hartelijk dank, maar eigenlijk ben ik hier om korte metten te maken.’

Ole-Morten kijkt me aan, glimlacht, haalt zijn vingers door het middenblonde kapsel en ik kan hem niet goed inschatten – onbeholpen zorgzaam? op het randje van paternalistisch? gewoon heel zelfverzekerd of een fundamentalistische christen die zich in de neutraliteit van het gezondheidswezen heeft verkleed? – als hij mij informeert dat er niet meer zoiets bestaat als ‘korte metten maken’.

De korte metten zijn vorig jaar wegonderhandeld.

Ik weet niet meer waar ik toen was. Wellicht worstelde ik met btw-regels, wellicht versleet ik de metalen veren van Lukas’ bed, wellicht hield ik een *Game of Thrones*-marathon, ik heb in elk geval niet meegekregen dat de regering ons, achter gesloten deuren, in een koehandel met de 1 procent christenen in het land, in de uitverkoop had gedaan.

Nu is de driedagenregel ingevoerd, vertelt Ole-Morten en ik kijk hem vol ongeloof aan: de driedagenregel?

De driedagenregel, knikt hij.

‘Veel vrouwen berouwen het plegen, het ondergaan van een... ja, hoe zeg je het?’

‘Een abortus,’ zeg ik.

‘Precies. Dus heeft men hun een mogelijkheid gegeven om over hun beslissing na te denken.’

Hij trekt een la open. Legt een brochure voor me neer (*De lastige keuze*) en ik denk: maar ik doe toch niet anders dan nadenken, en ik schraap mijn keel en vraag wanneer ik de verwijzing kan krijgen.

Hij knipoogt naar me en zegt: ‘Het heet niet voor niets de driedagenregel, dus als je na drie dagen nog steeds een... eh...’

‘...abortus...’

'...wilt ondergaan, ben ik de laatste om je die te weigeren.'

Zo, dat is grootmoedig zeg, denk ik.

'Dus nu moet ik naar huis om na te denken?'

Ja, hij raadt me aan om na te denken. En zegt dat we elkaar volgende week woensdag weer zien.

Woensdag? Ik zit te rekenen. 'Maar vandaag is het donderdag? Ik wijs hem erop dat er maandag drie dagen voorbij zijn, dus of hij zo vriendelijk wil zijn me dan ergens in zijn agenda tussen te schuiven, zou dat mooi zijn.

Hij zegt dat maandag dag nummer twee is.

Ik protesteer.

Maar *vandaag* telt niet mee, zegt hij. Je moet drie *hele* dagen nadenken. Wat betekent dat dag nummer één pas morgen, vrijdag, is – en 'zaterdag en zondag dan?' vraag ik.

Werkdagen, verduidelijkt hij.

'Zoals bij de post ongeveer?' zeg ik, maar hij is te jong om zich de post nog te kunnen herinneren.

'Weekenden tellen niet mee,' herhaalt hij alleen maar. Ole-Morten trekt zijn doktersjas recht. Hij neemt de driedagenregel, die uit zes dagen blijkt te bestaan, zeer serieus, en hij zegt niet wat dokters vroeger zeiden. Daarvoor moet u bij de overheid zijn. *Don't shoot the messenger*. Stem de volgende keer op een andere partij (waarop ik altijd antwoord: *Ik stem echt altijd op een andere partij*). Hij vraagt hoe oud ik ben. 'Drieëndertig,' antwoord ik en ik verdenk hem ervan dat het getal hem aan Jezus doet denken, maar hij komt niet met een Bijbelgrap. In plaats daarvan zegt hij: 'Daar kun je misschien ook over nadenken. Je leeftijd.'

IK DENK: IS DAT wat ze bedoelen als ze het hebben over de autoritaire ommezwaai? Hoe het ook zij, de markt is nog steeds vrij en niet in de laatste plaats mondiaal, wat wil zeggen dat ik Ole-Morten *niet nodig heb*. Hij is een onnodige schakel in een doktersjas. Ja, voor we het in de gaten hebben, heeft een robot ook zijn werk overgenomen. Ik kan zelfs, als ik wil, mijn symptomen in een commentaarveld invullen, de diagnose *zwanger* krijgen en de pillen voor weinig geld (voor Noorse begrippen) rechtstreeks bij de producenten in India bestellen – vandaag nog. Ik weet ook wat ik moet hebben. Dat is geen geheim: een tablet mifepriston en vier tabletten misoprostol, en ik weet hoe je ze gebruikt, ik weet dat ik ze kan innemen als ik alleen thuis ben in mijn sjofele eenkamerappartement in de Hollendergata, een verbouwde zolderruimte die ik voor 7500 Noorse kroon per maand (exclusief elektriciteit) van Radovan huur, want ik heb allang de instructies op de digitale feministische flyers gelezen: eerst slik ik de ene pil door, die doodt het embryo, om het rechtuit te zeggen, en dan wacht ik vierentwintig uur voor ik de laatste vier pillen onder mijn tong leg en ze daar een halfuur houd tot ik de oplossing met mijn speeksel meng, alles doorslik, wacht en de bastaard er in een vloedgolf uit bloedt.

IK ZEG: 'DUS WOENSDAG, dan?'

Ole-Morten kijkt me meelevend aan en herhaalt dat het me 'vast goed zal doen dit besluit goed te overdenken. Ons allemaal waarschijnlijk' en ik weersta de verleiding hem met een sarcastisch 'ons?' te corrigeren, uit angst dat hij me drie nadenkdagen oplegt *boven op* de zes die hij me al heeft toebedeeld. In plaats daarvan maak ik een afspraak voor woensdag om 14.15 uur. Hij raadt me aan om tegen de misselijkheid gember te eten en nee, hij wil me helaas geen truxal voorschrijven, niet in mijn toestand. Ik glimlach een beheerst 'nee, dank je' tegen de brochure, verlaat de spreekkamer en betaal voor mijn consult (tweehonderd kroon).

Terwijl ik over de plakkerige vloer van de wachtkamer loop denk ik: ik weiger na te denken.

Onderweg naar Olav Ryes plass, langs de zigeuner die een langzame, schurende saxofoonversie van 'When the marimba starts to play' speelt, denk ik: niet nadenken.

Als ik bij het eerste winkeltje op de hoek kom, waar ze kapotte beeldschermen van smartphones vervangen, stuur ik Lukas toch een bericht ('Kunnen we misschien even met elkaar praten? Niets dramatisch.') en heb er onmiddellijk spijt van. Heb er spijt van terwijl ik langs de boksclubs in de achtersteegjes wandel, waar de trainers Hector heten, spijt terwijl ik over platgetrapte stukken kauwgum op het asfalt stap, spijt bij Sonja's Fruit- en

Tabakswinkel en bij de gestolen meubelen die op de stoep staan bij het antiekwinkeltje waar uit de geparkeerde auto's bhangra klinkt. De zon komt aan de oostkant van de stad bijna uit boven de bouwbarakken en de graafmachines, die er qua vorm en kleur uitzien als wespen, langs het Grønlands park waaruit dikke rook opstijgt, en ik herinner me wat Lukas een keer zei. Dat crisis uit het Grieks afkomstig is en 'besluit' betekent.

Ik bel Kika.

Zij heeft nog nooit van de driedagenregel gehoord.

Ze vraagt: 'Heb je een buik vol benen?' (Ik wist niet dat die uitdrukking nog werd gebruikt.)

'Nee joh,' zeg ik. 'Ik research iets,' waarop zij vertelt over een jongen die ze een paar jaar geleden had ontmoet die lid was van het gnostische – 'nee, niet *a*gnostische' – geloof: een voorkerkelijke sekte die vindt dat abortus het moreel enig juiste is.

Een zwangerschap is diefstal van Gods licht. Je neemt een stukje van de eeuwigheid. Je zuigt de geest uit het hemelrijk en vormt die om tot materie op aarde en als er *iets* een zonde is – voegt Kika eraan toe – dan is *dat* het (hoewel ze het ermee eens is dat het daarom ook nogal tot nadenken stemt dat deze sekte heeft weten te overleven en zich heeft weten uit te breiden sinds het Eerste Concilie van Nicea haar in het jaar 325 uit de geschiedenis had geschreven). Maar voor we dit spoor vervolgen wil ze zich er nog één keer van vergewissen: 'Je weet zeker dat je niet zwanger bent? Wie is de vader? Is het die lachwekkende figuur?'

'Kika,' zeg ik op een geruststellende toon, 'ik ben niet zwanger.'

'Oké, ik was even bang dat jij me ook in de steek had gelaten, maar in elk geval, dan verwacht ik je morgen om tien uur voor een Pornstar Martini – ik ben om negen uur vrij van mijn werk!'

Ze hangt op. Ik ben bij de groen-grijze blokken flats in de Hollendergata aangekomen, waar een leeg flesje met een restje van

een ultrahip IPA-biertje boven op een parkeerautomaat staat. Ik maak de portiekdeur open. Naar de vierde verdieping: niet nadenken. De woning in (die Radovan voor de overheid geheim heeft gehouden om niet te hoeven voldoen aan de eis om een douche in te bouwen), ik gooi de sleutels op de ladekast en het is dag *nul* en ik weiger na te denken. Ik weiger – en het is net zo hopeloos als iemand te verbieden niet aan een zebra te denken. Het daaropvolgende uur ben je bezig dat gestreepte paard uit je hoofd te krijgen. Ik weiger, ik denk niet na. Ik denk niet aan Sarajevo. Ik denk niet aan Café Kotti, ik denk niet aan Milo, aan de kindertekeningen aan het plafond, aan Slippery Nipple-drinks of aan de schuddende camper in Berlijn. Nee, ik haal mijn mobieltje tevoorschijn, sluit de hbo-app af, doe een update en google naar een internetpagina waarvan ik aanneem dat die zich op Saudi-Arabische of Salvadoraanse vrouwen richt. Daar lees ik dat ik grote hoeveelheden vitamine C moet nemen. Mezelf met citrusvruchten moet volproppen. En kaneel. Kaneel helpt.

Kaneel en koffie, in grote hoeveelheden. Dat moet mij helpen.

CIRCA EEN MAAND EERDER

IK WEIGER TE DENKEN aan de laatste keer dat ik op Lukas' arm wakker werd. In zijn bed. Naast zijn klokradio die mij uit mijn halfslaap rukte met het nieuwsbericht dat er vijfenzeventigduizend banen in de oliesector verloren waren gegaan en dat de regering de bijstandsuitkering had gekort.

Toen ik wakker werd, sliep hij nog. Dus ik voerde mijn gebruikelijke ochtendritueel uit: controleerde mijn saldo (23.409 Noorse kroon), scrolde door mijn nieuwsfeed en las mijn e-mail.

Er was een mail van mijn redacteur. Degene aan wie ik de laatste paar jaar wekelijks mijn cultuuranalytische beschouwingen had gestuurd. Hij vroeg me een factuur te sturen (een lachwekkende vierduizend kroon) voor mijn laatste artikel – een interview met een drankverslaafde schrijfster met een gebrekkig Oxford-dialect die mij een glas wodka inschonk en vertelde dat ze een hekel aan driehoeksdrama's had. 'De enige functie die dit *plot device* heeft, is destructie,' had ze gezegd. 'Het is een beetje als met een mes vechten. Je verwondt altijd jezelf. Ook als je wint.'

In een klein PS onder aan de mail kwam de redacteur met een niet zo onbelangrijke mededeling: *'Ik moet je vertellen dat wij gisteren een vergadering met de vakbond hebben gehad over het inkrimpen van het personeel en we zijn overeengekomen dat het budget voor freelancers als eerste moet wijken, voor er eventueel kan worden onderhandeld over minder personeel'*, en ik moest

het niet persoonlijk opvatten. Ik moest een paar keer flink ademhalen voor ik antwoordde met 'oké, ik stuur de factuur vandaag'. Dacht: krijg maar de tering, wat moet ik ook met hen? Zette mijn duimen tegen mijn wenkbrauwen, masseerde ze, beet stukjes van mijn nagels en ergerde me aan de radiostem die een econoom interviewde over de huizenmarkt. Ik was de huizenmarkt zo zat. Ik was het hier liggen ook zat – wakker, terwijl hij sliep – maar ik vergat dat meteen toen hij een teken van leven vertoonde. Hij gaapte luid, rekte zich uit voor hij zich naar mij omdraaide en mij op mijn slaap zoende en ik mijn benen om hem heen sloeg. Ik legde mijn hoofd op zijn borstkas en trok langzaam het dekbed naar beneden. Ik hield ervan dat er *Rebel* in gotisch schrift op zijn buik stond.

IK HIELD ERVAN HOE hij speelde dat hij beledigd was en mij speels een tik gaf toen ik hem vroeg: 'Heb je die tatoeage soms genomen toen je consulent bij het departement voor kinder- en emancipatiezaken was, of hoe zit het?' Hoe hij over me heen rolde, mij onder hield en mij mezelf overeind liet vechten, boven op hem, over hem heen, en ik reageerde altijd door hem boven zijn navel te likken. Hem ervan verzekerde dat hij 'zelfs als bureaucraat' altijd op mijn netvlies zou staan gebrand met een hoopvolle blik op de horizon gericht, de solide kleuren rood, beige en blauw op de achtergrond en het woord VERANDERING in blokletters eronder.

Hij was goddelijk, hij was maffia, en hij leunde naar het nachtkastje toe en stak een sigaret op. Hij trok hem als een sadistische grote broer weg op het moment dat ik dacht dat ik hem vasthad, en ik sloeg hem misschien een tikkeltje te hard, maar hij liet me toch een paar trekjes nemen. Bij gebrek aan een asbak balanceerde hij met de as verticaal boven het dekbed. En ik wilde hem onderzoeken. Zijn hersenen, die kort tot rust kwamen tijdens de zeven minuten die een sigaret duurde. (Verder kon hij niet ontkoppelen. Ook niet toen we Marvels *X-men* op zijn beamerwand keken: 'Is Magneto een metafoor voor Israël?' Ook niet toen we *House of Cards* keken: 'Heeft Claire Underwood niet iets Hedda Gabler-achtigs?') Ook in mij kwam hij niet tot rust. Zijn aftershave. Zijn basstem. Hij woedde in mij.

En ik in hem?

Tja, het was waarschijnlijk tijdens de tweede keer dat we met elkaar naar bed gingen toen hij zei: 'Dit moet de laatste keer zijn dat we dit doen.'

Iets wat op geen enkele manier mijn gevoelens voor hem veranderde.

Feromonen heet dat, oxytocine heet dat, het opent je neusgangen, het maakt je tien kilo lichter en ik kon niet verklaren waarom. Misschien omdat ik ervan hield naar hem te luisteren, zijn redenaties (ik tegen Kika: 'Alle mannen *mansplainen*, het verschil is alleen wat ze te zeggen hebben'), misschien omdat we 's ochtends in bed lagen en urenlange politieke debatten streamden waarbij Julian Assange via een videolink vanuit de Ecuadoraanse ambassade in Londen in beeld kwam. Omdat hij spontane quizjes bedacht over de beste zin in 'Hey Ya!' van Outkast (*What's cooler than being cool? Icecold!*) of omdat hij Gramsci citeerde – *een crisis bestaat juist uit het feit dat het oude sterft terwijl het nieuwe nog niet kan worden geboren* – met hetzelfde gemak waarmee hij Carries liefdesleven analyseerde: ze moet Mr. Big gewoon dumpen.

Misschien omdat het was: wij tegen de natie. Wij waren het zo heerlijk eens dat de tv-registratie van de *Hurtigruten*-reis even ondraaglijk was als het staren naar het centrifugeren van de wasmachine.

Of misschien was het zijn lengte. Dat slungelachtige, nonchalante lichaam, de blazers over T-shirts met logo's van obscure bands, de middenblonde krullen boven de groeiende inhammen, de blauwgroene ogen, een blik die niet week als hij zich eenmaal op je had gefixeerd. Of zijn repertoire van Google-afbeeldingen: hij tijdens een lezing, hij met een koptelefoon op, hij in een fauteuil bij een belezen, bereisde manifestatie, hij met

alle zelfvertrouwen van de wereld, handen die gebaarden en pointes benadrukten, een Russia Today-logo in de benedenhoek van het scherm. Hij had meer Taxfree plastic tassen in zijn la liggen dan van de Rema-discounter, hij werd uitgenodigd om te komen spreken in Frankfurt, Stockholm, Gent, en wat hem bezighield was de studie van wetenschapscrises: de relativiteitstheorie en kwantummechanica en Thomas Kuhn en de co-existentie van twee paradigma's en de revolutie die nooit had plaatsgevonden, en hij gebruikte woorden als discursieve anomie en schreef *hence* en *thus* en een heleboel *howevers*, en ik voelde me die laatste ochtend vereerd de (on-begrij-pe-lijke) samenvatting van zijn proefschrift te mogen lezen.

Het was een doorbraak in onze zeven maanden durende relatie.

Dacht ik. Ik: een Jenny Marx. Een Vera Nabokov. Een Alma Hitchcock.

Ik aaide hem met mijn voet met de haren mee over zijn been, ik had mijn teennagels voor de gelegenheid turquoise laten lakken (vierhonderd kroon), omdat – dat geef ik toe – ik voelde dat ik mijn lippen moest stiften, mijn nagels moest lakken, highlights in mijn haar moest hebben om naast hem geen grijze muis te worden. Maar het hielp niet.

De doorbraak?

Het bleek eerder een nieuwe breuk te zijn.

'Het voelt gewoon niet rechtvaardig,' zei hij.

Zulke woorden gebruikte hij. (Kika tegen mij: 'Mannen zijn als honden, ze ruiken dat je bang bent.') Hij had erover nagedacht in Frankfurt en was tot de conclusie gekomen 'dat het beter was' en ik verlangde om die reden nog meer naar hem. Toen hield hij me stevig vast, blies licht tegen mijn oor en zei zachtjes, nogmaals (ik ben de tel kwijt): '*Dit* moet de laatste keer zijn dat we dit doen.'